

Turun yliopisto
University of Turku

Avoin tiede ja tutkimus

TURUN YLIOPISTON

DATAPOLITIIKKA

2016

JOHDANTO

Turun yliopiston **datapolitiikassa** kuvataan tutkimusdatan keräämiseen, käyttöön ja hallintaan liittyvät yliopistotasoiset periaatteet ja linjaukset. **Datapolitiikan toimenpideohjelmassa** ohjataan ja säännellään käytännön toteutus. Turun yliopiston datapolitiikka käsittää digitaalisessa muodossa olevat aineistot, ns. raakadatan, primaariaineistot ja primaariaineistoista tuotetut aineistot. Digitaalinen aineisto voi olla luonteeltaan monipuolista kuten mittaustuloksia, tilastoja, digitaalisia kuvia, äänitallenteita, haastatteluiden litterointeja, kyselyaineistoja tai kenttätyöhön perustuvia havaintoja.

Aineistojen hallinta on keskeinen osa hyvää tieteellistä käytäntöä. Datapolitiikka ei kuitenkaan käsittele fyysisiä ja biologisia aineistoja, vaan niihin liittyvät Turun yliopiston käytänteet esitellään Turun yliopiston tutkimusinfrastruktuuripolitiikassa. Fyysisen tutkimusaineiston käyttöä ohjaa myös asiakirjojen säilytysohje eli arkistonmuodostussuunnitelma sekä suomalaisten yliopistojen yhteistyönä laaditut tutkimusaineistojen säilytyskriteerit. Biologisen materiaalin käyttöä tutkimuksessa ohjaa erillinen lainsäädäntö sekä lupamenettelyt.

Turun yliopiston datapolitiikan valmistelussa on hyödynnetty mm. Helsingin yliopiston datapolitiikkaa, Iso-Britannian tutkimusneuvoston (Research Councils UK) koordinoimaa Avoimen tutkimusaineiston yhteisymmärryssopimusta (Concordat on Open Research Data) sekä opetus- ja kulttuuriministeriön Avoim Tiede ja Tutkimus (ATT) -projektin koulutustilaisuuksien antia. Tässä politiikassa käytetyt termit ovat yhtenevät ATT -projektin sanaston kanssa (**<http://avointiede.fi/keskeinen-sanasto>**). Datapolitiikkaa on valmisteltu avoimesti, siitä on tiedotettu ja sitä on esitelty. Yliopistoyhteisö on myös kommentoinut luonnosta.

Turun yliopiston datapolitiikka koostuu kahdesta osasta: 1) politiikkaosiosta, johon on kirjattu datapolitiikan linjaukset ja 2) toimenpideohjelmasta, jossa on kuvattu datapolitiikan linjausten käytännön toimet, vastuuyksiköt ja toimien seuranta. Datapolitiikan toimeenpano ja linjaukset ovat yhteneväiset Turun yliopiston strategian kanssa.

Johtavana teemana datapolitiikassa on avoimuus. Tavoitteena on aineistojen avaaminen, koska se edistää tiedettä ja tietopääomaa sekä tietoresurssien hyödyntämistä yhteiskunnan hyväksi. Aineistojen avaamisella on positiivinen vaikutus tutkimukseen ja uuden tiedon syntymiseen. Lisäksi tutkimuksen vaikuttavuus kasvaa, kun tietoresursseja hyödynnetään yhteiskunnan hyväksi. Aineistojen avoimuus lisää tutkimuksen luotettavuutta ja siten myös takaa julkisen tuen tutkimusrahoitukselle.

LÄHTÖKOHDAT DATAN HALLINTAAN

1. Avoimien tutkimusaineistojen tuottaminen on osa akateemista ansioitumista.
2. Julkaistuihin tutkimustuloksiin liitetty tutkimusdata on lähtökohtaisesti yhteiskäyttöistä ja avointa.
 - Aineistojen löydettävyydestä ja viitattavuudesta on huolehdittava. Aineistojen kuvailutiedot ja tallennuspaikka tulee olla helposti saavutettavissa.
 - Aineistojen käytön yhteydessä tutkimusaineistojen tekijät on mainittava hyvän tieteellisen käytännön ja lainsäädännön mukaisesti ja Turun yliopisto on mainittava tutkimusaineistojen lähteenä.
 - Elinkeinoelämän ja yhteiskunnan toimijoiden käyttöön jalostetuista datakokonaisuuksista voidaan periä korvaus.
3. Aineistojenhallintasuunnitelmassa on esitettäväkeskeiset tiedot, kuten aineiston ja datan kerääminen, käsittely, omistajuus ja käyttöoikeudet, (pitkäaikais)säilytys, uudelleenkäyttö ja julkaiseminen, suunnitelmallinen tuhoaminen sekä erityisesti niiden vaatimat resurssitarpeet.
 - Tutkimusaineistojen kuvailutiedoissa on mainittava tutkimusdatan omistaja ja oikeudelliset rajoitukset tutkimusaineistojen käytölle.
 - Henkilötietojen ja muiden arkaluontoisten aineistojen käsittely ja säilyttäminen on otettava huomioon aineistohallintasuunnitelmassa.
4. Aineistojen luojan ensikäyttöoikeus huomioidaan aineistoja avattaessa.
5. Tutkimusaineistojen ja -tulosten kaupallinen hyödyntäminen ja siihen liittyvien oikeuksien suojaaminen huomioidaan avoimuuden periaatteita toteutettaessa. Aineistojen avoimuutta voidaan rajoittaa, mutta vain perustelluista syistä.

JOKAINEN YLIOPISTOLAINEN ON VASTUUSSA

6. Tutkimusaineistojen ja -datan hallinnassa ja avaamisessa jokainen yliopistolainen on velvollinen
 - noudattamaan lainsäädäntöä, hyvää tieteellistä käytäntöä, tutkimuseettisiä ohjeita, hyvää aineistohallintatapaa sekä yliopiston ohjeita ja määräyksiä.
 - huolehtimaan omaan aineistonsa luottamuksellisesta tietojen suojaamisesta, tietoturvasta ja tietosuojasta.

LAINSÄÄDÄNNÖLLISISTÄ JA EETTISISTÄ NÄKÖKULMISTA TULEE HUOLEHTIA

7. Tutkijoille ja tutkimusryhmille tarjotaan tukea tutkimusaineistoihin liittyvien oikeudellisten ja eettisten kysymysten tunnistamiseen ja ratkaisemiseen.
 - Lähtökohta on, että vähintään tutkimusaineistoihinliittyvät käyttöoikeudet ovat yliopistolla. Aineistojen käyttöoikeudet on kuitenkin selvitettävä tapauskohtaisesti.
 - Vastuulliset tutkijat ovat velvollisia huolehtimaan, että tutkimuksessa syntyvien aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksia koskevat sopimukset tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, soveltuvien osin ennen tutkimushankkeen alkua.

YLIOPISTO YLLÄPITÄÄ TOIMIVAA DATANHALLINTAINFRASTRUKTUURIA

8. Tutkijoille ja tutkimusryhmille tarjotaan datanhallinnan infrastruktuuri, joka käsittää datan tuottamista, käyttöä ja jakamista tukevia työvälineitä, palveluita sekä tallennus-, laskenta- ja käsittelykapasiteettia.
 - Datainfrastruktuuri rakennetaan ja sitä kehitetään yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa, ottaen huomioon myös näiden tarjoamat palvelut ja infrastruktuurit.
 - Datainfrastruktuuriin liittyvissä hankinnoissa tulee huomioida yliopiston hankintoja koskeva ohjeistus.

YLIOPISTO TARJOAA KOULUTUSTA, PEREHDYTYSTÄ JA OHJEITA

9. Tutkimusaineisto-osaaminen sisällytetään tutkijoiden perehdytykseen.
 - Tiedekunnat ja laitokset sekä vastuulliset tutkijat vastaavat opiskelijoiden ja tutkimushenkilöstön perehdyttämisestä hyvään aineistohallintatapaan.
10. Tutkijat saavat koulutusta ja tukea aineistohallintasuunnitelmien laatimiseen sekä datanhallintaan tutkimuksen elinkaaren ajan.
 - Koulutusta tarjotaan sekä opintojen osana että henkilöstökoulutuksena.

VIESTITÄÄN AKTIIVISESTI

11. Aineistohallinnasta viestitään yliopistoyhteisölle sekä oman aineiston medianäkyvyyttä seurataan.

YLIOPISTO SEURAA DATAPOLITIIKAN TOTEUTUMISTA

12. Datapolitiikan toteutumista seurataan indikaattoreiden avulla ja tarvittaessa datapolitiikkaa ja sen toteuttamista kehitetään.